

לְבַדָּד לְבַטַח תּוֹשִׁיבֵנִי / תהילים פרק ד

שאול יונתן וינגורט

מחד, זהו מזמור פרטי, ומאידך זהו מזמור שכל אחד יכול לשיר אותו – ה' שומע תפילה, והוא מוציא את האדם מהצר למרחב. על דוד המלך מסופר במזמור איך הוא עבר ממקום צר, בו הכלימו אותו, להיות מלך שבימיו יש שמחה ורוב דגן ותירוש, מלך של כל שבטי ישראל.

נותרת המזמור כוללת שני חלקים: מזמור לְדוֹד – זהו מזמור ספציפי, מעין המזמור הקודם, על מאורע שאירע לדוד, ולמנצח בנגינות – שהופך את המזמור הפרטי לנגינה כללית.

נראה, כי למנצח בנגינות מתייחס בעיקר לפסוק הראשון: בְּקִרְאֵי עֲנָנִי אֱלֹהֵי צְדָקָי, בְּצַר הֲרַחֲבֵת לִי, חֲנֻנִי וְשִׁמְעֵת תְּפִלָּתִי. בפסוק זה הופך דוד את המאורעות שאירעו לו לעיקרון כללי – ה' שומע תפילה.

המשך המזמור נחלק לשנים באמצעות המילה סְלָה: בחלק הראשון (ג.ו. 30 מילים) פונה דוד לבני "איש", ואומר להם: בְּנֵי אִישׁ, עַד מָה כְּבוֹדִי לְכַלְמָה? עַד מָה תִּבְקָשׁוּ כְּזָב סְלָה (=לנצח)? נראה, כי פניה זו הייתה פניה לבנו של ה"איש" – המלך שאול בן קיש, עליו נאמר (שמו"א ט, א-ב) וַיְהִי אִישׁ [מבְּנֵימִין] (מבן ימין) וְשָׁמוֹ קִישׁ בֶּן אֲבִיאל בֶּן צְרוּר בֶּן בְּכוֹרֵת בֶּן אֶפְיָח בֶּן אִישׁ יְמִינִי גִבּוֹר חֵיל. וְלוֹ הָיָה בֶן וְשָׁמוֹ שָׁאוּל בְּחֹר וְטוֹב וְאִין אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשְׁכֵּמוֹ וְנִמְעָלָה גְבֵה מִכָּל הָעָם. בתחילה, יונתן לא האמין ששאול אביו רוצה ברעת דוד, אך לבסוף הוא (שמו"א כ, לד) נִעְצַב אֶל דָּוִד כִּי הִקְלִמוֹ אָבִיו. דוד אומר שכבודו לכלימה מתוך הטענה שהרדיפה היא לריק (שמו"א כ, א): וַיָּבֵא וַיֹּאמֶר לְפָנָי הַיּוֹנָתָן מָה עָשִׂיתִי מָה עֹנִי וּמָה חָטָאתִי לְפָנָי אָבִיךָ כִּי מִבְּקָשׁ אֶת נַפְשִׁי. שאול מבקש כזב, ושאול המלך פנה לעבדיו באומרו (שמו"א כב, ח): כִּי קִשְׁרָתָם כָּלְכָם עָלַי וְאִין גְּלָה אֶת אֲזָנִי, בְּכָרֵת בְּנֵי עַם בֶּן יִשִׁי, וְאִין חֲלָה מִכָּם עָלַי וְגָלָה אֶת אֲזָנִי, כִּי הָקִים בְּנֵי אֶת עֲבָדֶי עָלַי לְאַרְבַּי כַּיּוֹם הַזֶּה, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ הוּא קִיבַל אֶת הַכּוֹזֵב שֶׁל דָּאָג הָאֲדָמִי עַל אַחִימֵלֵךְ בֶּן אַחֲטוֹב וְנוֹב עִיר הַכְּהֻנִּים.

(א) לְמַנְצַח בְּנֵינֹת מְזֻמֹּר לְדוֹד.

(ב) בְּקִרְאֵי עֲנָנִי אֱלֹהֵי צְדָקָי, בְּצַר הֲרַחֲבֵת לִי, חֲנֻנִי וְשִׁמְעֵת תְּפִלָּתִי.

(ג) בְּנֵי אִישׁ, עַד מָה כְּבוֹדִי לְכַלְמָה, תִּבְקָשׁוּ כְּזָב סְלָה.

(ד) וְדַע, כִּי הַפְּלָה ה' חָסִיד לּוֹ, ה' יִשְׁמַע בְּקִרְאֵי אֱלֹהֵי.

(ה) רַגְזוּ וְאַל תִּחְטְאוּ, אֲמָרוּ בְּלִבְבְּכֶם עַל מִשְׁפַּבְּכֶם וְדַמּוּ. סְלָה.

(ו) זָבַחוּ זְבַחַי צְדָק, וּבִטְחוּ אֵלַי.

(ז) רַבִּים אֲמָרִים מִי יִדְאֶנּוּ טוֹב, נִסָּה עֲלֵינוּ אֹד וּפְנִיךָ ה'.

(ח) נִתְתָה שְׁמִיחָה בְּלִבִּי, מַעַת דָּגְמָם וְתִירוֹשִׁים רַבּוּ.

(ט) בְּשָׁלוֹם יִחְדּוּ אֲשַׁבְּחָה וְאִישָׁן, כִּי אַתָּה ה' לְבַדָּד לְבַטַח תּוֹשִׁיבֵנִי.

וכאן פונה דוד לבני האיש, לעבדיו של שאול, ואומר: וְדַעוּ, כִּי הַפְּלֵה (=הבריל) ה' חֲסִיד לֹ, ה' יִשְׁמַע בְּקִרְאֵי אֱלֹינוּ. רְגֹזוּ (=יראו, מה) וְאֵל תַּחֲטְאוּ. לא מן הנמנע שבדבריו הוא רומז לסיומה של תקופת שאול. ה' הבריל אותו ושמע את קולו, אך שאול חטא ברדיפתו אחריו, וכפי שנאמר (שמו"א כו, כא): וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל חֲטָאתִי, שׁוּב בְּנֵי דָוִד כִּי לֹא אָרַע לָךְ עוֹד וּגו' הִנֵּה הַסִּבְלִיתִי וְאֶשְׂגָה הַרְבֵּה מְאֹד. נראה, כי לפיכך משתמש דוד בביטוי שלילי ביחס ליראת ה' – רְגֹזוּ.

על בן נוסף של שאול, איש בושת, נאמר (שמו"ב ב, ה"ז) וְהוּא שָׁכַב אֶת מִשְׁכַּב הַצְּהָרִים ... וְהִנֵּה בָאוּ עַד תּוֹךְ הַבַּיִת לְקַחֵי חֲטִים וַיִּפְּהוּ אֶל הַחֲמֹשׁ וּרְכַב וּבַעֲנָה אַחֲיוּ נִמְלָטוּ. וַיָּבֵאוּ הַבַּיִת וְהוּא שָׁכַב עַל מִטָּתוֹ בְּחֹדֶר מִשְׁכָּבוֹ וַיִּפְּהוּ וַיִּמְתְּהוּ וַיִּסְרִיּוּ אֶת רֵאשׁוֹ וַיִּקְחוּ אֶת רֵאשׁוֹ וַיִּלְכּוּ דֶרֶךְ הָעֵרְכָה כָּל הַלַּיְלָה. נראה, כי על איש בושת נאמר: אָמְרוּ בְּלִבְכֶם עַל מִשְׁכְּבְכֶם וְדַמּוּ (=והחרישו). סְלָה.

אם כן, החלק הראשון של מְזֻמּוֹר לְדָוִד הוא על הזמן שבו היה לדוד צָר – תקופתו של שאול המלך. החלק השני של המזמור (ו"ט. 33 מילים) הוא על כך שהִרְחַבְתָּ לִי, וה' שמע את תפילתו והפך אותו למלך: וְזָבַחוּ זְבַחֵי צֶדֶק, וּבִטְחוּ אֶל ה'. בברכות שנאמרו בסיום התורה נאמר (דברים לג, י"ט-כ): עַמִּים הָרַ יִקְרְאוּ, שָׁם יִזְבְּחוּ זְבַחֵי צֶדֶק, כִּי שָׁפַע יָמִים יִינְקוּ וּשְׁפָנֵי טְמוּנֵי חוֹל ... וַיִּשְׁכְּנוּ יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עַיִן יַעֲקֹב אֶל אֲרֶז דָּגָן וְתִירוֹשׁ, וְנִרְאָה שֶׁהַקְּרִיאָה לְזִכְרוֹן זְבַחֵי צֶדֶק וּלְבִטּוֹחַ אֵל ה' היא קריאה שחוזרת גם לתחילת הברכות (דברים לג, ה): וַיְהִי בִישְׁרוֹן מְלֶךְ, בְּהִתְאַסֵּף רֵאשֵׁי עַם, יַחַד שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל.

דוד מבקש מה' את ברכתו: רַבִּים אֲמָרִים מִי יִרְאֲנוּ טוֹב, נִסָּה (=הרם) עָלֵינוּ אוֹר פְּנֵיךָ ה', מַעֲיֵן הַבְּרָכָה שֶׁל הַכְּהֻנִּים (כמדבר ו, כה): יָאֵר ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵיךָ, וְהוּא מִבְּקֵשׁ שֶׁהַבְּרָכָה תִּבּוֹא בְּשִׂמְחָה: נְתַתָּה שְׂמֵחָה בְּלִבִּי, מַעַת דָּגָנִם וְתִירוֹשָׁם רַבּוּ. מַעֲבֵר לְחֹזְרָה אֵל בְּרַכַּת הַבִּיטְחוֹן שֶׁהוֹזְכְּרָה אֶל אֲרֶז דָּגָן וְתִירוֹשׁ, נִרְאָה כִּי יֵשׁ כֹּהֵן חֹזֵר לְבְרַכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ (כראשית כו, כח): וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאֲרֶז וְרֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ, וְכֵאלוֹ דוֹד מִבְּקֵשׁ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ שִׂמְחָה עוֹד יוֹתֵר מִהַזְמָן בּוֹ יֵשׁ רֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ. וּמִסִּיִּים דוֹד: בְּשָׁלוֹם יַחְדוֹ אֶשְׁכְּבָה וַאֲישָׁן, כִּי אַתָּה ה' לְבָרֵךְ לְבָטַח תּוֹשֵׁיבָנֵי. בְּסוּיָם זֶה, חוֹזֵר דוֹד לְבְרַכָּה בְּסוּיָם הַתּוֹרָה: וַיִּשְׁכְּנוּ יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד. וּמַעַתָּה, וַיְהִי בִישְׁרוֹן מְלֶךְ.

להאזנה לשיעור על פרק ד':

peneyhamenora.com/tehilim/4

או חפשו באפליקציות הפורדקאסטים

"שיעורים בספר תהילים".

לתגובות ולהצטרפות לרשימת התפוצה:

weingort@gmail.com

